

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Naznanilo. — Jan Lego. — V obrambo. II. — Šolske stavbe na Kranjskem. — Le v zdravem telesu biva zdrava duša. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

Naznanilo.

Uredništvo našega lista se je preselilo v Idrijo. Vse uredništva se tičočje pošiljatve je torej odslej naslavljati: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji.

Jan Lego.

Ob sedemdesetletnici prijatelja slovenskega učiteljstva in šolstva.

(Dalje.)

Ni čuda, da je bolelo njegovo slovansko srce, da v samem kraju Motniku takrat sploh ni bilo šole, da so „gospod Janez“ poučevali v kuhinji v župnišču otroke, sedeče za mizo in po tleh, v prvih začetkih šolskih nauk, za kar je dobival gospod 70 gld. letne nagrade. In podobno kot tu, je videl povsod drugod, da je cerkovnik, obenem navadno tudi organist, poučeval mladino temeljnih predmetov občne ljudske šole na svojem stanovanju. Dostikrat je pripovedoval Lego svojim prijateljem z globokim dojemom, kako ga je to bolelo, da je bil tako nadarjen narod tisti čas, kar se tiče šolske izobrazbe, tako zanemarjen. Šolski obisk je obvezen na Kranjskem šele od 1870. l. sem. Kakor znano, so imela do tega časa samo mesta in mesteca svoje šole, kjer se je poučevalo slovenščino kot poseben predmet, vse druge predmete se je pa poučevalo kakor hitro le mogoče v nemščini. V tej duševni bedi slovenskega naroda je poslal jubilat tega leta v „Posel z Prahy“ obširno razpravo, kateri je dodal tudi razdelitev učnih ur ljudske šole v Kamniku, iz katere je bilo razvidno, da se je poučevalo v 4. razredu te šole slovenščino samo po eno uro na teden.

No, doslej je Lego spoznal le del slovenskega naroda, praktično sicer, toda ne pregledno. Ali srečen slučaj je nanese l. 1858., da je namestnik grof Gustav Chorinský, svob. gospod z Ledske na Moravskem, Jana Lego na nekem komisijskem potu osebno spoznal, slišal o njem samo hvalo, na kar ga je poklical v Ljubljano k deželni vladi in kmalu nato v svojo predsedniško pisarnico. V tej pisarnici je imel Lego največjo priložnost, da se je seznanil z vsemi razmerami po Sloveniji.

V Ljubljani je postal med svojimi tovariši kmalu priljubljena oseba. Kot glasben Čeh je vstopil v moški zbor

filharmoničnega društva ter tu uvidel, da Slovenci vkljub svoji veliki glasbeni nadarjenosti in ljubezni do petja nimajo doslej nikake skladbe za moški zbor. Nabral je torej l. 1859. med svojimi slovenskimi tovariši moškega zbora 19 gld., katere je oddal dr. Bleiweisu, uredniku „Novice“, da bi razpisal nagrado za najlepši moški zbor, kar je mogel napraviti dr. Bleiweis zaradi neprijaznih tedanjih političnih razmer šele l. 1862. Dobil je prvo nagrado za skladbo „Kdo je mar“ Kašpar Mašek, rodom Čeh, organist v stolnici, drugo nagrado pa dr. Benjamin Ipavic. In od tega časa datuje veliko gibanje med glasbenim svetom slovenskim, in moški zbori so se hitro množili. Takrat je napisal Lego v praškega „Daliborja“ obširen članek o glasbi na Slovenskem vobče, zlasti pa o filharmoničnem društvu in njegovem zborovodji Ant. Nedvědu. Razen tega je pomagal pridno s svojimi posnetki iz čeških listov Bleiweisu za njegove „Novice“.

V svoji službi v predsedniški pisarnici je bil Lego jako pazljiv. Zvedel je, da je vedel grof Chorinský o vsakem njegovem koraku in gibu, ter da je bil zato skoraj pod policijskim nadzorstvom. Ali grof Chorinský je spoznal v njem rednega in zanesljivega uradnika ter ga večkrat odlikoval s podeljenjem posebnih nagrad.

Zaradi velikih izprememb v političnem položaju je bil prestavljen Lego l. 1860. k namestništvu v Trst. Tudi tukaj ni miroval. Ustanovil je prvo slovansko pevsko društvo, in kot posledica tega je nastala „Slovanska čitalnica“. Koncerti pevskega društva so se jako obnesli; in na njih se je shajala elifa slovanske družbe v Trstu. Pri enem teh koncertov je sodelovala z uspehom češka pianistka gđ. Zadrobniková.

Kmalu nato je dobil Lego mesto pri vrhnem pomorskem zapovedništvu v Trstu. Od tega časa se je začel baviti s sestavljanjem češke pomorske terminologije in je dopisoval od tod o tamošnjih razmerah v „Národní Listy“. V Trstu je tudi začel jako intimno prijateljstvo z dvema tedaj najznatnejšima slovenskima pesnikoma, Levstikom in Cegnarjem, kateremu je pomagal pri prevajanju „Babičke“ Bóžene Němcove na slovenščino.

Koncem l. 1860. je bil prestavljen k pomorskemu ministrstvu na Dunaj, ki se je ustanovilo namestu dotedanjega vrhnega pomorskega zapovedništva v Trstu. Z Dunaja je pošiljal članke o pomorstvu v Riegrov „Naučný slovník“. Tam je pridno obiskoval nekaj let predavanja prof. Miklošiča, Šembere in Suesa na vseučilišču, ter dobil tako širše obzorje v slovanskem jezikoslovju ter o prirodnih vedah.

L. 1869. se je hudo prehladil pri Tegetthofovem pogrebu ter je moral oditi nazadnje meseca vel. travna na dovoljeni dopust za odpočinek v Myto pri Rokycanah, kjer je v dobi svojega dopusta ustanovil žensko izobraževalno društvo „Milado“. Pred vsem zaradi njegovega delovanja se je ustanovila tedaj v Myti delniška pivovarna, kateri je bil s početka sam brezplačno za knjigovodjo. V oklicu, od njega napisanem, kjer pozivlja svoje rojake k ustanovitvi pivovarne, pravi med drugim: „da je gotovo, da bo stala pivovarna v Myti, toda bo li češka ali nemška, nato naj odgovore mytski in okoliški občani“. Vidimo torej, da je neprestano delal. Vsako priliko je znal porabiti ter povsod dobiti hvaležnega dela. Kakor je uvidel pri nas potrebo prvih početkov izobrazbe, je uvidel doma važnost izobraženega ženstva, s čimer se pridobi narodnosti in svetu pol človeštva. Takisto je uvidel važnost gospodarske osamosvoje, ker le gmotno neodvisen človek in narod more misliti na izvrševanje misli in dosego smotrov.

Polagoma ozdravivši od težke bolezni na čeških kmetih, vstopi začasno v službo pri holoubških železarnah, dokler ni bil končno poklican l. 1872. zopet v pomorsko službo v puljskem arzenalu. Toda nova bolezen prepreči tu njegovo delovanje, in odide se popravljat k Blejskemu jezeru. Ker pa vojaške pomorske službe ni mogel več vršiti dalje, je bil upokojen kot adjunkt c. kr. pomorskega komisarijata ter se vrne v Prago, kjer začne pisati svoje članke v „Svetozor“, naslovljene z „Obrazy z Krajiny“ ter druge članke o Sloveniji po dnevnikih.

Z letom 1872. končuje druga doba, to je čas njegovega bivanja in delovanja na Slovenskem. Videli smo, da je bil res pomočnik pri prvih začetkih našega kulturnega prebujenja. Delal je pri vseh onih stvareh, ki so bile ali takrat važen pripomoček napredka ali so pa še dandanašnji mogočni predstavniki slovenskega duševnega gibanja. Pomagal je še takrat učitelju Močniku, uvidevši važnost izobrazbe za narodovo maso. Pomagal je urejevati „Učit. Tovariša“, ki torej danes izpolnjuje svojo dolžnost, spominjajoč se moža, ki že pred 50 leti ni dvomil o možnosti njegovega obstoja ter že takrat polagal v dušo slov. učitelja kali, iz katerih se je pozneje razvil list, ki je zbral okrog sebe tako kulturno moč. — Videl je pomen pesmi v tistih časih za širjenje narodnostne misli ter pomagal snovati pevska društva in opozarjal na pospeševanje glasbe s podpiranjem glasbenikov. Iz teh početkov se je razvila „Glasbena Matica“. — Lego je videl važnost časopisja in pomagal Bleiweisu v onih težkih časih, ko so maloštevilni zavedni domoljubi pošiljali med svet in sprejemali vsak droben članek s toliko ljubeznijo in strahom! Dandanes lahko vidi, kako se je razvilo naše časopisje iz onih neznatnih početkov, katerim je tudi on pomagal vzdrževati obstanek. No, obenem ni pozabil domovine, nadaljeval je delo, ki ga je začel še v prvi svoji dobi, nadaljeval je s pisateljevanjem in delovanjem doma.

Za tem sledi doba seznanja Slovencev in Čehov. Tudi sedaj dela za Slovence, vendar ne več toliko med nami kakor doma. Prvi začetki hitrejšega utripanja duševnega življenja so se med tem pri nas razvili v krepko reko. Kjer je zadostovalo prej nekaj mož, tam je nastopila dandanes zavoljo potrebe razdelitve dela povsod cela četa naslednikov, da morejo zmagati nadaljevanje in pospeševati razvitek. Vendar še dandanes deluje Lego med nami iz Prage doli,

v onih točkah, kjer smo še slabi in sami doslej še nismo začeli delati.

Začenja se pa sledeča doba njegovega življenja, čas njegovega delovanja za Slovence med Čehi, z onim letom, ko je stopil prvič na Triglav. Krasen dan je bil, ko sta stala s pokojnim jeseniškim učiteljem Bernardom vrhu našega orjaka, tako da je segal pogled noter do hinavske benečanske zemlje; na severu so se svetile v solnčnem žaru nemške gore nalik ogromnim prstom, ki so stegovali svojo nenasitno poželenje po slovenski zemlji. In tedaj je sprejel tamgor narodni triglavi bog zopet po dolgih, dolgih stoletjih prvo narodno daritev, rodila se je misel, ustanovitve društva, ki bi pokazalo ljudem ob njegovem vznožju, koliko božanske, veličastno-grozne lepote imajo okrog sebe. A obenem se je rodila misel, seznaniti svojce Čehs s temi krasotami in z rodno, ki je zrastel na teh tleh, pomagati njemu zopet kvišku, a sebi krepiti duha in telo tu za nadaljevanje dela. Začelo se je tisti dan ožje zbližanje Čehov in Slovencev.

L. 1873. se je vrnil Lego zopet k Blejskemu jezeru, odkoder je delal hvaležne izlete po vsem Gorenjskem, obiskal med tem tudi Triglav, in napisal zopet razne članke.

Po sedemmesečnem bivanju se je vrnil odtod l. 1874. na Češko, in to najprej k svojemu bratu Antonu, župniku v Krasni Hori pri Sedlčaneh, a koncem leta pa v Prago, kjer je vstopil takoj v službo muzeja kraljevstva češkega ter postal, kot se je izrazil o njem bivši knjižničar Vrtjátko, hitro njegova desna roka. V novem muzeju je urejeval jako bogate zbirke rezov (jeklo- bakro- rezov itd.), map in glasbenin, a sedaj je upravitelj glasbenega oddelka muzeja. V tej muzejni službi je bil tudi književno jako delaven, in goječ v svojem srcu neprestano vročo ljubezen do slovenskega naroda, je zastopal in zastopa dosedaj tu vse njihove interese ter je ustanovil iz tega vzroka v Pragi „Češkoslovensko društvo“, kateremu je še vedno predsednik. K temu jubilantovemu dejanju je treba pripomniti, da je skrbel za podporo ubožnim slovenskim dijakom, jih dostikrat tudi sam gmotno podpiral, jih podpiral z dejanjem in svetom.

Posebnih zaslug na polju gojitve slovanske vzajemnosti si je pridobil s tem, da je v Pragi oživil „Šolo slovanskih jezikov“, ki jo je zamislil svoje dni bivši ravnatelj Mašek. V tej šoli je poučeval Lego štiri leta brezplačno slovenščino in srbohrvaščino, o čimer je prinesel jako toplo pisano poročilo „Posel z Budce“ l. 1895.

Lego je postal pravi slovenski konzul za nas Slovence gori, ker nam je pomagal tudi dejanski, ne samo z besedo in peresom, tako da lahko rečemo, da je

on té slabé větvi slávké
tam pod Tříhlavem nebetyčným
sdé srdce zlaté celé dal
s pokladem ducha svého sličným.

Zato so se k njemu tudi kot k srčenemu prijatelju slovenskega naroda obračali v svojih potrebah mnoge znamenite osebe našega naroda. Tako je n. pr. slovensko igralko, gospodično Zvonarjevo, sedaj omoženo Borštnikovo, brezplačno poučeval v češčini, ker je hotela nastopiti v češkem Narodnem Divadlu v Pragi. Župniku Majarju je preskrbel, ko je ta na svojem oddihu v Pragi na pol oslepel, na svoje stroške za predčitalca tedanjega sedmošolca in sedanjega odvetnika dr. Petra Nessya. Drugemu Slovencu, profesorju Rajču, ki je umrl zaradi ponesrečene operacije v Pragi, je preskrbel dostojen pogreb.

(Konec.)

V obrambo.

II.

Od nobenega stanu ne zahtevajo ljudje toliko kakor od učiteljskega. Šolske oblasti hočejo, da bodi vsak izmed nas učitelj v najplemenitejšem pomenu te besede, pedagog in metodik, kakršnega si ni misliti popolnejšega pod solncem. Popolnega človeka pa ni na vsem širokem svetu. Kvečjemu so popolni v lastni domišljiji tisti ljudje, ki sodijo kranjsko učiteljstvo. Glave nosijo pokonci, in obdaja jih blesk petošolske zaljubljenosti v samega sebe. Takim glavam se seveda ne more klanjati nihče, kdor ne kramari s svojo pedagoško vedo in metodiško spretnostjo.

Kdor kramari z njima in ju vlačí na veliki trg kot trgovec svoje blago, ta prezira in ne umeva resne in plemenite strani vzgoje in pouka. Ta je takorekoč slab obrtnik, ki mu je treba glasne reklame, da pride njegovo blago vsaj do navideznega kredita.

Ker imata vzgoja in pouk opraviti z nevidnim materialom, z dušami otrok, da jih pol olikata, pol prepojita z znanostjo, zbudita speče sile, pomagata individualnosti do izrazovite samostojnosti ter tako ustvarita svojega človeka, ki misli s svojo glavo in čuti s svojim srcem, je jasno, da je treba pri vzgoji in pouku največje pazljivosti, vestnega študiranja vsakega posameznega otroka dušnih in fizičnih zmožnosti ter učitelju tiste svobode, ki mu jo rodi izkušnja, vелеvajoč mu, kako ravnaj ob tem, kako ob onem slučaju. Končno ali pa morda celo v prvi vrsti je treba učitelju uvaževati razmere, v katerih je bil otrok rojen, in razmere, v katerih mu je potekla prva, predšolska mladost. Kakor je sploh neoporečna resnica, da ustvarjajo razmere človeka, tako velja to še posebno za otroka, ki je takorekoč sad razmer, ki so ga spočele, rodile in poslale v šolo. In tu je treba učiteljevega bistrega očesa in njegovih izkušenih napotkov, da privede otroka do končnega, a splošnega smotra, ki ga zahtevata današnja vzgoja in današnji pouk: dati človeštvu človeka.

Do tega smotra drži tisoč in več potov, to že samo zaradi tega, ker imamo tisoč in več staršev v raznimi zmožnostmi, z raznimi vrlinami in napakami, torej tudi tisoč in več otrok, ki so jih rodili njihovi starši. Iz povedanega torej prihaja logiška trditev, da je šablona pri vzgoji in pouku nemogoča in nedopustna. Nadalje sklepamo lahko iz povedanega, daje treba dati učitelju svobodne roke, da mora ostati metoda prosta, zakaj metode nimamo zato, da bi z njo imponirali posamezniku, nego metodo imamo zato, da prihajamo do smotrov, ker ne sme biti tudi našim šolam glavno vprašanje, ki ga naj rešujejo, kako, temveč kaj!

In glejte! S takozvano Hubadovo dobo — in člankar v „Narodu“ jo imenuje tako! — se je začela šablona razkošno širiti po naših šolah! Šablona prihaja in uklepa učiteljevo svobodo v tesne sponе. Na vrhuncu stoje danes kot nov blesteč planet na šolskem obzorju formalne stopnje, ki jih že sicirajo dolgo časa in ki že dolgo časa strašijo po naših šolah in begajo naše ljudi. Kako bi jih tudi ne begale? Saj vendar niso rokodelci, da bi z natančno prirezanimi, opiljenimi in premerjenimi kosei zlagali svetlo celoto brez pozitivne vrednosti, v večnem strahu, da stopi zdajpazdaj v šolo kak formalni stopnjar ter povpraša: „Bei welcher formalen Stufe sind sie jezt?“ In če mu ne ve ubožec hipnega

odgovora, je že podpisana smrtna obsodba: „Sie sind nicht vorbereitet!“

Tik ob formalnih stopnjah hodijo lepo z roko v roki takozvani formulirani stavki, zakladi naših učnih slik. Formulirani stavki so brez dvoma višek moderne metodike. Če stoji zapisano: „Mačka ima glavo, trup in ude“, a če reče učenec: „Mačka ima ude, trup in glavo“, pride lahko kdo in ti reče z vso resnostjo in strogostjo: „Vaše učno postopanje je za nič — in zato je vse skupaj za nič!“

Roma locuta — causa finita!

Toda vse skupaj nič ne pomaga: tako so zamislili nekaterniki, in tako mora biti, če je potem stvar dobra ali slaba. Pa če že mora biti na vsak način tako v nižjih razredih, so take zahteve v višjih razredih popolnoma na nepravem mestu. V višjih razredih ne sme biti nobenega igranja več: to niso več otroški vrteci. Svet zahteva, da prihajajo medenj pametni ljudje, ki govorijo tako, kakor jim vелеva pamet, ki je pila v šoli iz vreleca znanosti, ki slobodno šumi po svoji strugi. Zato bi morali gledati naši nadzorniki, kake uspehe dosega učitelj ali učiteljica, uvaževati bi morali tudi njih nazore, prijazno se pomeniti z njimi, upoštevati tudi njih nasvete, ne pa trkati samo na svojo znanost in absolutno zahtevati samo to, kar se jim samim zdi dobro, česar pa še praksa ni priznala in dokazala.

Tako bi se dalo o vsem povedati še marsikaj, a v tem primeru bi treba zasukati ost „Narodovega“ člankarja proti njemu samemu in proti onim, v katerih imenu obsoja kranjsko učiteljstvo. To bi pa bilo preveč dela, in tako razpravljanje tudi ne sodi v šolsko-politiški list.

O razmerah, ki so zavladale v kranjskem šolstvu, je v letošnjem letu mnogo in odkrito pisal „Učiteljski Tovariš“. Kdor se zanima za naše šolstvo, ta je gotovo čital tudi imenovani list, ta tudi ve, da ni krivo učiteljstvo, ako stoji naše šolstvo res na tako nizki stopnji, kakor dokazujejo uradna statistična števila.

Naposled ni treba Bog ve koliko duha, da se sestavi statistična obsodba. Vsekakor pa bi treba več srca, da se odpomore največjemu zlu, ki vlada v našem šolstvu: treba bi pomagati na noge in mu dati trdnih materialnih tal! Da niso storile šolske oblasti v tem pogledu do danes prav ničesar, je več kot dognana stvar. Saj ni hotela n. pr. neka šolska oblast niti priporočiti prošnje učiteljstva za izboljšanje gmotnega stanja, kaj še, da bi začela sama v to potrebno akcijo!

In ravno kričeče pomanjkanje učiteljstva, s katerim se danes odlikuje Kranjska pred drugimi avstrijskimi kronovinami, bi morala našim šolskim oblastim odpreti oči. Odpreti bi jim moralo pa v prvi vrsti oči dejstvo, da je naše učiteljstvo malo ne skoz in skoz bolno, izčrpano, ubito. Gospod deželni šolski nadzornik vé lahko sam najbolj, kako je s to žalostno resnico, saj leži pri deželnem šolskem svetu cel kup prošenj za denarne podpore, za dopuste, ker naši ljudje zaradi prenapornega dela in nezadostnega telesnega okrepčila ter nikakršnega duševnega razvedrila, ginejo in umirajo! Jetika je med kranjskim učiteljstvom vsakdanji gost in potem še med delavstvom v ljubljanski tobakni tvornici!

In „Narodovega“ člankarja ni čisto nič sram, da sodi kranjsko učiteljstvo, živeče v takih odnošajih in delujoče po svoji najboljši volji in moči, na ta način ter mu končno še

preti s § 53. drž. šol. zakona! Nemara mu je še celo všeč, da se je s prikrajšanjem počitnic zrahljala že tako rahla vez med šolo in med domom ter se nasprotstvo zadnjega, kjer je bilo, do prve še poostrilo, mesto da bi si ga prizadevali nblažiti ter v domu zbuditi zanimanje do šole, v njem utrditi vero, da ima največ koristi pričakovati od šole, ki jo mora podpirati tudi domača vzgoja, če hočemo, da bo uspeh šolskega pouka popolen in da ne ostane po uradni sodbi kranjsko šolstvo na predzadnji stopnji.

Toda o tem o drugi priliki!

Končno mi je treba samo še konstatovati, da je skrbel „Narodov“, pisec — seveda nehote! — tudi za dobro voljo svojih čitateljev iz učiteljskih krogov. Ljubljanskemu učiteljstvu namreč priporoča, naj si ustanovi svoj list, ki bi se zavzemal za povzdigo šolstva. Najbrže ne ve temeljiti ta poznavalec naših razmer, da imamo itak že tak list, ki čuje na ime „Popotnik“ in ki izhaja že štirindvajseto leto! To nam je dokaz, da je naš mož s praktično mislijo sam v Judeji in da ga navdaja vrhutega še otročje naziranje, da se ustanavljajo, pišejo in vzdržujejo listi tako, kakor se krpajo imenovani članki — otroci svojega očeta!

Tako torej stoji z našim in našega člankarja „Avgijevim hlevom!“ Gotovo je, da ga on ne izčisti. Kdor zbujajo med učiteljstvom gnjev in zlovoljo, ga ne priklepa nase, in v namišljenem blatu bo omahnil sam ter našel posteljo, kakršno si je postlal. Naša misel je: S pametnim ravnanjem se odstranjajo napake, s celokupnim prizadevanjem se izboljšujejo velike zasnove, absolutizem ne velja med stanom, ki ga ščiti zakon ustavne države, ki mu je zajamčena svoboda tiska in besede! Najprej pa učiteljstvu, kar mu gre, potem bo z vsemi silami samo zato, za kar bi edino moralo biti. Potem se dvigne naše šolstvo do najuglednejše višine. In tudi mi!

Engelbert Gangl.

Šolske stavbe na Kranjskem.

Že v št. 20. „Učit. Tovarša“ smo rekli, da se delajo pri nas na Kranjskem načrti za šolske stavbe kaj površno. Dokazali smo to svojo trditev na načrtu za novo trirazrednico, ki naj bi se zgradila v Sostrem. Danes pa hočemo svoje dokaze razširiti z opisom drugih šol po Kranjskem, in sicer se bomo držali sedaj zgolj le na učiteljska stanovanja, ki so s prav malimi izjemami pod vso kritiko.

§ 33. zakona za uravnavo pravnih razmer učiteljstva na javnih ljudskih šolah vojvodine Kranjske z dne 29. aprila 1873 l. se glasi doslovno: Vsak šolski voditelj ima pravico do stanovanja, obstoječega iz najmanj dveh sob in potrebnih stranskih prostorov . . . Torej zakon veleva, da mora dobiti vsak voditelj šole najmanj dve sobi; in kako je v resnici? — Stanovanje obstoji navadno iz ene sobe in luknje. Pri nas torej gg. inženjerji ne poznajo razločka med sobo in kabinetom, dasi so še v dijaških letih imeli priliko, gledati sobe in stanovanja po kabinetih. Vsaka soba, da je vredna tega imena, mora imeti vsaj dvoje oken ali pa eno dvojno okno, zato pa mora biti tudi njeno razmerje glede širine in dolžine najmanj 4:5 m, kabineti pa imajo navadno le eno okno, zato pa je tudi razmerje prilično 3:5 ali celo 3:4, manjših kabinetov za stanovanje, razen

poselskih sob, pa že skoro ni najti pri novejših poslopih. Pri učiteljskih stanovanjih, zlasti po enorazrednicah in dvo-razrednicah, pa dobimo sobe, ki imajo po 20m² do 23m² in luknje po 6m² do kvečjemu po 9m². Te male luknje pa imajo potem navadno še dvoje vrat in šestokrat tudi veliko kmetiško peč. Kaj naj postavi potem učitelj, zlasti žoni, ki ima družino, v tako luknjo? Nič drugega kakor kvečjemu kako omaro in mizico, posteljnaka ne spravi več noter, ker potem ne mora odpirati obojih vrat. Prav take luknje so pa tudi kuhinje. In kje naj spi potem dekla? Ali mora res poročiti vsak učitelj kravjo deklo, ki mu bo potem opravljala tudi poselska dela? No, mi te prav radi prepuščamo vsem onim faktorjem, ki imajo in so imeli pri takih stavbah merodajen glas. Toliko glede velikosti učiteljskih stanovanj. Glede razdelitve notranjih prostorov pa navedemo tu par zgledov.

V Kokri na Gorenjskem delajo sedaj novo šol. poslopjo za enorazrednico. Ta šola ima sledeče prostore: Na južni strani je pisarnica, šolska soba in jedilna shramba, na severni strani pa učiteljevo stanovanje (ena soba, en kabinet z dvema vratama ter kuhinjo) in dvoje stranišč. Veža pa gre po sredi in loči južni trakt od severnega. Pri tej stavbi moramo hvalno omeniti voditeljevo pisarnico. To sicer ni ravno velika, vendar pa je tu, in vsak učitelj bo hvaležen inženjerju, da mu je napravil, zakaj porabil jo bo vendar tudi lahko za del stanovanja. Čestokrat se pripeti, da dobi učitelj obiske, saj imajo tudi učitelji sorodnike in prijatelje, ki jih tuptam obiščejo — in pisarnica ne bo na tem prav nič izgubila, če stoji notri posteljnjak in prenoči učitelj svoje drage, ki bi sicer ne mogli v vsi vasi dobiti prenočišča. Ta ideja dotičnega inženjerja je torej res hvale in posnemanja vredna in želeli bi bilo, da bi se taka pisarnica napravila povsod. In če bi jo uporabljal učitelj zgolj le za pisarnico, je prav umestno, zakaj nihče ne more zahtevati, da bi uradoval učitelj v svojem, že itak premajhnem stanovanju, ali pa v zadehli šolski sobi, kjer je bilo ves dan po 50 ali še mnogo več šolskih otrok in bi pobiral, zlasti v počitnicah, bolhe, ki jih je na vsaki šoli ob tem času, četudi se pridno snaži, brezštevilo.

Kar se pa tiče lege stanovanja in šolske sobe ter stranišč, je pa g. inženir vendarle napravil precejšnjo napako. Stanovanji je postavil na severno stran, kamor ne pride nikdar solnce, na južno stran pa šolsko sobo, kjer bo delalo solnce vedno sitnosti. Če se zagrnejo okna, je v šolski sobi pretemno, če se ne zagrnejo, pa sije solnce na klbpi, in otroci si kvarijo oči v obeh slučajih. Prav tako neumestno je to, da je postavil poleg kuhinje stranišča, njim nasproti pa jedilno shrambo, namesto obratno.

Poleg kuhinje naj bi bil postavil jedilno shrambo in jo zvezal s kuhinjo, to bi bilo praktično, ker bi bile vse potrebne reči za kuho takoj pri rokah, dočim se mora sedaj ponje letati iz kuhinje skozi vežo v jedilno shrambo. V kuhinji bo imel smrad iz stranišč, kadar bo odprl kuhinjsko okno, ali celo vedno, če ne bo imel zamašene luknje pri li-jaku, ki je izpeljan iz kuhinje v stranišče. To so torej nedostatki, ki kažejo precejšnjo lahkomišelnost pri risanju načrtov. Vrta nima ta šola nič. Od kmetov pa tudi ne bo mogel kupovati potrebne zelenjave, ker jo še sami zase nimajo. Moral je bo torej dobivati od daleč za drag denar.

Tudi Bukovica pri Škofji Loki dobi novo enorazrednico. Na vzhodni strani je šolska soba in kabinet za učila (2.3 m dolg, 1.5 m širok), kabinet za deklo in stranišče, na zahodni strani pa voditeljevo stanovanje, obstoječe iz 4.5 m

široke in prilično 5 m dolge sobe, ki ima dvojne vrat, in kabinet (prilično 3,3 m in 2,7 m), ki ima tudi dvojne vrat, prav tolike kuhinje in majhne jedilne shrambe.

Kabineta za učila ni moči tu za nič drugega uporabiti kakor le, za kar je namenjen, vendar pa ima pri stanovanju tudi kabinet za deklo, četudi brez peči.

Glede velikosti stanovanja, oziroma sob je isto kakor pri drugih šolah. Drvarnice šola nima. V ta namen je namenjena klet, ki pa zaradi vlažnega sveta in prenizko ležečih okenj, skozi katere se bo vedno cedila deževnica iz sosedove njive, ni na mestu in zlasti za to ne, ker potem ne ostane učitelju toliko prostora v nji, da bi si mogel spraviti mernik krompirja. Ko so kupovali svet, ki ga je prodal dotični posestnik prav le zaradi šole, niso prav nič mislili na drvarnice, zato so potem v njih nadomestilo odločili učiteljevo klet, in tudi malega vrta bi ne bilo, ko bi šlo po volji dotičnega nadinženirja, ki ni imel drugega v mislih, nego edino le prostor za šolsko poslopje. Kar je najlepšega pri tej šoli, so pa križi nad okni. Ti obstoje iz treh vertikalnih in dveh horizontalnih železnih šibic ter tvorijo tolike odprtne, da more vsakdo skozi nje. Celo zidarji so se norčevali iz njih in so najmočnejši lazili skozi nje. Čemu so jih torej napravili, saj nimajo niti tolike vrednosti kakor strašila v prosu za vrabce.

Torej je razvidno že iz teh dveh zgledov, da mora biti pri vsaki šoli kaj pokvarjenega in si skoro šole brez nedostatkov niti misliti ne moremo, ker je le malo takih mož, ki bi se pri izdelovanju načrtov malo bolj pobrigali in delali bolj premišljeno. Še malomarneje in svojevoljneje so pa postopali inženjerji pri zgradbah šolskih poslopij po Gorenjskem in tudi Dolenjskem v prejšnjih letih. Takrat pa ni imel nihče drugi besede ko inženir sam in kar je ta ukazal, to se je moralo zgoditi, četudi je bila največja prismodarija.

Tako je n. pr. v Sorici na Gorenjskem. Tam so kmetje v živo skalo izsekali prostor za učiteljevo klet, a prišel je dotični inženir in ukazal, da se ta prostor takoj zasuje. Ker pa je bilo šolsko poslopje gotovo, so morali zunaj tega napraviti šolsko klet, ki je tako majhna, da se človek v nji komaj obrne. Dotični inženir je bil sila trmoglav. Za učitelja ni hotel na noben način napraviti stranišča poleg stanovanja v pritličju, ampak baje zahteval, da naj uporablja kar stranišče za učence; in le s težkim trdom so ga pregovorili, da mu je napravil potem vendarle stranišče, a ne poleg stanovanja v pritličju, marveč na počivališču (podestu) poleg stranišča za učence; torej mora hoditi učitelj na stranišče pol nadstropja gor, učenci pa pol nadstropja dol. Sploh je pa še to največji nedostatek, da se nahajajo stranišča na podestu.

V Zasipu pri Bledu je hotel zopet napraviti inženir na fasadi ob cesti slepa okna, a ondodni kmetje so bili bolj pametni in so rekli, naj se načrt okrog obrne, in tako so tudi storili, in slepa okna so sedaj zadej in ne ob cesti. Takih in enakih bedarij se je napravilo precej, pa pustimo jih za sedaj ter si oglejmo še druge šole, ki jih je risal prav ta inženir, in sicer n. pr. dvorazrednico v Šmartnem pod Šmarno goro. Preden se je tu zidalo novo dvorazrednico, se je reklo, naj se napravi učiteljevo stanovanje zgoraj, šolske sobe pa spodaj, toda trdovratno ne, njegova volja je bila, zidati po starem kopitu: stanovanja spodaj, učne sobe pa zgoraj. Sicer pa bomo o tem izpregovorili pri šoli na Primskovem. Oglejmo si sedaj le učiteljevo stanovanje. Prva večja soba ima tri ali celo štiri okna in dvojne vrat,

mali kabinet, ki naj bi bil po mnenju tega gospoda prav primeren za spalnico, ker se da, v slučaju kake bolezni hitro prezračiti. Meri pičlih 9 m² in vanj sega velikanska kmetiška peč. Kako in kam naj postavi sedaj učitelj svojo posteljo, to je njegova reč. In res mora služiti ta luknja učitelju za spalnico, ker ne more v večji sobi zaradi vrat, peči in okenj nikamor postaviti posteljnjaka. Edino to je dobro, da nima sedanji nadučitelj otrok; če pride pa na njegovo mesto kak učitelj z otroki, bo v največji zadregi zaradi prostora. In tako so zidane šole baje tudi v Mošnjah, Breznici, Vodica in Tomišlju.

(Konec.)

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

„Zakaj si se oklenil v zakonski stan?“ poreče kdo, „samec bi ostal, pa bi lahko živel srečno in zadovoljno!“ Za sameca učitelja ali učiteljico je dovolj velika plača, ker si poročen, potrpi in molči, saj si sam kriv svoje nesreče!“ Lepa je ta! Tako govorijo navadno naši neprijatelji, ki so nam nevoščljivi za ta borni košček kruha in nam ne privoščijo boljših gmotnih razmer. — „Kdor živi sam, naj tudi umrje sam!“ poje nekje pesnik. Samemu biti na svetu, zlasti na kmetih, je težko. Kje naj učitelj dobi hrano po samotah? Kdo naj mu kuha, pere, streže, zlasti v bolezni? Kuharico drago plačevati je ravno tako težko, pa to tudi ni ugledno pri ljudstvu, ker kmalu bi si kdo mislil kaj slabega o takem samcu s kuharico. Kuharico naj imajo tisti, ki jo morajo imeti in jo tudi lahko plačajo. Dobro so nam znani tudi učitelji s kuharico in brez nje, v gmotnem oziru pa niso prav nič na boljšem od poročenih. Dolg čas jim je biti vedno doma, navadijo se družine; v družino hoditi pa z učiteljsko plačo pomeni toliko, kakor zapraviti ves denar. Učitelji samci so navadno huje zadolženi od poročenih. Družina in zabava je nekaj jako dragega za naš stan in naše okoliščine. Kdor se temu vda, je izgubljen. Poznamo več samec učiteljev, ki zgledno živijo, so jako varčni in zgledni gospodarji, pa vendar nimajo nič, zabijejo vse v knjige, čedno in moderno obleko in o počitnicah si privoščijo nekoliko potovanja in takrat zabijejo ves preostanek. Samci, ljubeči družino, pa so največji siromaki izmed nas vseh. Ti večkrat zaradi ponočevanja kuhajo v šoli drug dan mačka, s čmernim obrazom imajo malo veselja do resnega dela. Zakonski stan je za nas najprikladnejši. Saj piše Rousseau v svojem Emilu: žena je dar božji z vsemi drugimi čutili od moških, stvarjena je za dom, ognjišče in odgojo otrok. Ona zna z vdano ljubeznijo do svojega moža na zvit način dobiti nadvlado nad njim. Privadi ga ljubiti polagoma dom, samoto in družino. Več kakor živina bi moral biti oni mož, ki bi se ne vdal milovabečim čuvstvom, ljubezni in želji svoje zvesto vdane žene.

Kaj pa ve, drage naše sotrudnice, gospodične učiteljice? Zvesto nam stojite na strani pri našem trudapolnem delu. Z nami pijete kupo trpljenja. Pomilujemo vas; na vašem nežnem obrazu je videti znak trpljenja. Stopile ste z veseljem v naš stan z nadejo, dobiti tukaj sreče, zadovoljnosti, časti in mirnega veselega življenja. A kmalu ste izgubile te lepe ideale. Pri delu ste naleteli na hudo trpljenje, ki se tudi vam, čeprav ste same, ne zdi trudu primerno plačano. Upale ste pri nas dobiti veselja in zabave, ali ves dan bivati v zadehlem in prašnem šolskem prahu, vedno govoriti, kričati

in opominjati, to ni zabava, to je trpljenje, trudapolno in duhomorno delo.

Zanjke b'le nastavljene
ptičke so se vjele, . . .

Ah, da, vjele ste se, družčine ni nobene, ker je preveč dela, nego da bi je mogle iskati. Kadar imate ve čas, nimajo časa drugi. Tega nimate, česar si željno želi vaše srce. Obup in trpljenje vam polagoma sede na srce. Kmalu čutite z nami naše gorje. Trpljenja dosti, vedno v šoli in doma, vso zimo ter leto in dan vedno naprej samo delo in trpljenje, plača pa komaj zadostuje pri vsi varčnosti za hrano in toliko drago, vedno novo in moderno obleko. Naveličale ste se, radi vam verjamemo, poslavljate se od nas z veseljem obrazom, dobile ste vendar to, česar je pozelelo vaše srce. Bog vam daj srečo v novem zakonskem stanu! Žal, da niso vse tako srečne, mnogo jih je še ostalo, te pijejo z nami nadalje kupo trpljenja.

Mladosti cvetje gineva polagoma s cvetočega obraza, bridki občutki ranijo srce, ker se niso izpolnile od prirode namenjene želje: hitro, hitro mine čas, ah, ne bo ga več pri nas! Tej srčni rani se pridruži še mnogo drugih križev in težav, zaradi napora in truda hira telo, pride bolezen, in mnogi izmed njih leže prerano v hladni grob. (Konec.)

Društveni vestnik.

Kranjsko.

„Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“ je sklicalo svoj letošnji občni zbor na 10. septembra 1903., ki pa zaradi slabe udeležbe ni bil sklepčen. Društvena opravila bo opravljal do prihodnjega občnega zbora dosedanji odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je zborovalo dne 6. rožnika t. l. v celjski okoliški šoli ob izredno mnogostevilni udeležbi; kot gosta sta bila navzoča gg. Serajnik Beno iz Konjic in Bukovič iz Polenšaka. Društvu se je prijavil kot nov član g. Sivka iz Št. Jurja ob j. ž. Po običajnem pozdravu gosp. predsednika je bil prečitan in odobren zapisnik zadnjega zborovanja. Na tem zborovanju smo imeli prvič priliko slišati sad novoustanovljenega mešanega pevskega zbora. Zapela se je z velikim uspehom in veliko preciznostjo pesem „Čolničku“. Nadalje se je razpravljalo o peticiji za popravilo osnutka novega disciplinarnega zakona za Štajersko, ki jo je poslalo „Učiteljsko društvo za severovzhodni Štajer“ s kritičnimi opazkami. Društveniki izrazijo veselje in priznanje ter se sklone omenjenemu društvu izreči pismeno zahvalo. (Se je storilo po tajniku.) Za zvezino zborovanje v Lipnici dne 15. kimovca t. l. se volijo delegatom tovariši: Exel, Kveder, Logar. Dopis gornjegrajskega učiteljskega društva glede novega obrazca zapisnika šolskih zamud se vzame na znanje s pristavkom, naj se nam pošlje obrazec v pretres in ogled, in ako je v resnici praktičnejši, potem naj se uvede. O zborovanju „Zaveze“ sta poročala gg. Černež in Gradišnik, prvi o delegacijskem govoru, drugi pa o neoficijalnem delu. Prihodnje zborovanje bo 2. novemb. t. l.

Kozjansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 7. junija in 1. septembra. Prvo zborovanje. Pristopila je društvu Emilija Kren iz Olimja. O zborovanju „Zaveze“ v Brežicah je poročal tovariš Hohnjec. Nadalje so se obravnavali stavki letošnje uradne konferencije. Zaradi poročevalkine bolezni je izostal referat „Kako naj zbujata ljudska šola v otrokih čnt za lepo in plemenito“. Tudi razprava drugega stavka o Jungjevi in biološki metodi je izostalo. O čebelarstvu pa je podaval praktičen čebelar tovariš Hočevnar. Ker se po želji deželnega odbora stavijo pri šolah čebelnjaki in kakor se

kaže, se učiteljstvo z veseljem poprijema čebeloreje, zato so taka podavanja jako primerna. Veliko bi primernejše pa še bilo, ko bi deželni odbor ne želel samo napravljati čebelnjakov, ampak tudi malo v žep posegel in s subvencijami omogočeval učiteljstvu udeleževati se čebelarskih tečajev. — „Učiteljsko društvo za severo-vzhodni Štajer“ je poslalo en izvod popravljenega disciplinarnega zakona, s prošnjo, istega poslati ka kemu deželnemu poslancu ali na deželni zbor. Tovariš Jelovšek je bil proti temu, da se to odpošlje in kakor se je pozneje pokazalo, je govoril tudi prav, ker v ta namen imamo „Bund“, da v skupnih zadevah enotno postopamo, ne pa da bi vsako društvo delalo politiko na svojo roko. — Delegatom za zborovanje „Lehrerbunda“ sta bila izvoljena tov. Grmovšek in A. Potočnik. — Predsednik pozivlja navzoče, naj polnoštevilno pristopijo k „Slov. Šolski Matici“.

Drugo zborovanje. Kot gosta sta bila navzoča visokošolec g. Jug in gospodična Moric; društvu je nanovo pristopil tov. Čuček iz Pečice. Ker je tov. Šket na glasu izvrstnega sestavjalca šolske kronike, zato se je naprosil, da nam pri tem zborovanju prečita kako letno poročilo. To je tudi storil.

Predsednik Šetine in tov. Böheim pa sta mnenja, da se naj kronika ne sestavlja po določenih odstavkih ampak po vrsti, kakor se je kaj vršilo, kar že beseda kronika označuje. Kar se je vršilo dalje časa, vse leto, ali ni bilo omejeno na kak datum, se omenja proti koncu; tako se izogne vsaki šabloni. Pravilnejše je gotovo to, a preglednejše je ono. Tov. Pulko poroča o najnovejših zahtevah spisnega pouka. Kot glaven nedostatek navaja prepičlo gojenje samodelavnosti in samostojnosti. Temu se odpomore, ako se učenci navajajo zapisovati to, kar so sami videli, doživeli, spoznali. N. pr. moje opravilo včeraj po šoli, procesija o Telovem, sejem, prvi sneg, Vernih duš dan, božični večer, zimsko veselje itd., kakor tudi lepo oblikovani, v celoto združeni stavki, ki se dobe pri obravnavi kakega predmeta. Poročevalec omenja tudi, da so vaje v napisovanju namesto prepisovanja najboljše predvoje za spise in obenem kot vaje v pravopisu. Take vaje naj se vrše vsak dan. Ker pa ni mogoče, da bi spise samo dovedlo učenca do žive zavesti materinega jezika, zato se naj vedno in povsod goje govorne vaje. Končno omenja tudi snov za spiski pouk, razdeljeno po šolskih letih, in popravljanje. — Tovariš Jelovšek vpraša, ali je dovoljeno, da se kak učenec samovoljno preseli iz ene šole v drugo, ker mu nekaj ne vgaja. Da je to nedopustno, določa že zakon; ako pa je želja po premeščanju utemeljena, naj se starši obrnejo na okrajni šolski svet.

Iz Ljutomera. V četrtek, dne 3. t. m., je imelo učiteljsko društvo za ljutomerski okraj v Cezanjevcih svoje mesečno zborovanje. Udeležba je bila prav povoljna. Po običajnem pozdravu omeni predsednik okrožnice, ki se je poslala na vse učiteljstvo tega okraja zaradi slabega društvenega zanimanja ter prosi odpuščanja, ako se je kateri izmed tovarišev ali tovarišice čutil žaljenega. Zatem prečita opazke nekega tovariša, ki trdi, da je v bilo društvu nekdanj več kolegijalnosti, da žele društveniki od zborovanj duševne hrane in zabave ter da je nezaupnost kriva neuspešnemu delovanju v društvu. Društveni sklepi naj ostanejo v društvu ter se naj ne nosijo med lajike; načela društvu določa skupnost društvenikov ne pa posamezni člani.

Cvahte predlaga, naj se na učiteljstvo poslana okrožnica odmakne, ter da se naj vrše društvena zborovanja redkeje, posebno v zimskem času, ker je vsako zborovanje v zvezi s precejšnjimi troški. (Se sprejme).

Vaunda poda paralelo o dekliški in deški vzgoji. Podavatelj je mnenja, da sedanja šola preveč generalizuje; je opustitev te stare navade ter za preosnovo šolskega pouka in šole, pri kateri na se ozira naj razne okoliščine in življenske potrebe. Govori se za ločitev spolov v šoli, ker dečki imajo druge, deklice zopet druge življenske potrebe. Dokler se ta preosnova ne izvrši, je treba pri pouku v posameznih predmetih gledati na to, da dobi vsak spol, česar bo najbolj potreboval. Dečke poučuj učitelj, a deklice učiteljica. Podavatelj poda snov iz vseh predmetov, katera se naj obravnava pri deklicah, katera pri dečkih.

Nekaterniki se izrazijo proti ločitvi dečkov in deklic v šoli. Ravno s tem, da se poučujejo oboji skupno, se opili dečkom njih sirovost, a deklice ne postanejo preveč rahločutne. Saj pa se tudi pri domači vzgoji ne loči dečkov od deklic, temveč treba je navajati oboje na skupno delovanje. Mnogokrat morajo žene opravljati posle mož, zato jih je treba že v šoli pripravljati na boj za obstanek.

Schneider je za ustanovitev nadaljevalnih tečajev, v katerih šele bi bili učenci spolno ločeni ter poudarja, da se pri nas še vedno premalo upošteva narodna vzgoja.

Pušenjak govori za ustanovitev kmetijskih šol ter priporoča ravno Ljutomer kot zato najprimernejši kraj.

Cvahte izrazi željo, da pomagajo na počitnice prišedši profesorji pri vzgoji naroda.

Iz vprašalne skrinjice je sledeče vprašanje rešiti: Kaj naj storimo napram dejstvu, da se vse delovanje in ves trud učiteljstva plačuje s preziranjem in zaničevanjem?

Ker se je treba o tem temeljito pogovoriti, se sklene o tem razpravljati pri prihodnjem zborovanju.*)

Tomažič predlaga, da z ozirom na letošnje volitve v okrajni zastop društvo stori korake, da so nastavijo kandidatoma tudi učitelji. Sklene se obrniti do merodajnih oseb, naj iste store svojo dolžnost ter pokažejo učiteljstvu svojo naklonjenost.**)

Zacherl prosi kot poverjenik „Šolske Matice“, da mu izroče denar tisti, ki so se dali vpisati; pri tem tudi opomni, da je neki nadučitelj odstvetoval krajnemu šol. svetu pristop k „Matici“ z opazko, da so itak vsi učitelji naročeni nanjo. Isti predlaga tudi, naj se vendar kaj stori, da se prihodnje leto naroči Freuensfeldu spominska plošča.

Po zborovanju se je udeležilo vse učiteljstvo skupnega obeda pri Murkoviču.

Književnost in umetnost.

„Popotnik“ ima v 9. številki to-le vsebino: 1. Fr. Hubad: Kranjski pristaši formalnih stopenj in njih kritik. — 2. Dr. Fr. Ilešič: V oceno Slomškovega delovanja. — 3. Ivan Ivanovič: Šolstvo v tujini. — 4. Ivan Šega: Pedagoški utrinki. — 5. Književno poročilo. — 6. Razgled. Listek. — Pedagoški paberki.

Ročni zapisnik z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem in Primorskem in z osebnim staležem kranjskega ljudsko šolskega učiteljstva za šolsko leto 1903—1904. X. letnik. Sestavljen Stefan Primožič, vodja kranjskega ustanovnega zavoda za gluhomeme v Ljubljani. Cena: za 75 učencev kron 1.40, za 100 učencev kron 1.50, za 125 učencev kron 1.60, za 150 učencev K 1.70 i. t. d. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje. V Postojni. Tiskal in založil R. Šeber. 1903. — Ta praktično sestavljeni ročni zapisnik, ki dela vso čast sestavitelju in založniku, svojim tovarišem in tovaršicam kar najtopleje priporočamo. Služil jim bo izborno kot katalog in kot koledar. Cena mu je tako nizka, da si ga vsak lahko omisli.

Vestnik.

Za Učiteljski konvikt. Gospa Vilma Gangl v Metliki 20 K, nabrala v veseli družbi. — Gospa Vilma Gangl v Metliki 8 K, nabrala od vrlih rodoljubov. — Skupaj 28 K.

Osebnosti na Kranjskem. Na ljudski šoli v Branskem-Kalu je nastavljen kot suplent Gustav Stupar, na Hrvaškem Brodu pa Ivan Blagajne. Izprašani kandidatini Terezina Lavrenčičeva in Marija Staretova sta začasno nastavljeni na petrazrednici v Loškem Potoku. Vsa ta mesta so se morala provizorično oddati, ker ni bilo nobenega drugega prosilca. Namesto okrajnim nadzornikom imenovanega nadučitelja Jožefa Turka je imenovan začasnim voditeljem šole v Dolenjem Logatcu učitelj Alojzij Pin. Na isti šoli je na-

stavljena provizorično učiteljica Marija Palmejeva. Namesto nadzornikom imenovanega nadučitelja Kalingerja iz Toplice je imenovan voditeljem tamošnje trirazrednice učitelj Davorin Matko. Absolvirani učiteljski kandidat Josip Pogačnik iz Ljubnega je imenovan začasnim učiteljem na trirazredni ljudski šoli na Raki.

Iz redne seje šolskega sveta kranjskega. Nadučiteljem so imenovani učitelji: Matevž Jug iz Cola za šolo v Oblaku; Lovro Perko iz Zgornjega Logateca za šolo v Poljanah v kranjskem okraju; Ivan Pirnat iz Dobropolj za šolo v Banjaloki; Fran Štefančič iz Ribnice za Velike Lašče; Fran Stojec z Vrhniko za tamošnjo šolo in Fran Šetina iz Črnomlja tudi za tamošnjo šolo. — Definitivnim učiteljem, oziroma učiteljicami so imenovani: Fran Kette za Ribnico; Leopold Morela za Metliko; Ivan Vozelj za Trebnje; Leopoldina Bukowiz za Koprivnik; Ana Fabjan za Dragatuš; Marija Janša za Dovje; Rosa Jelenc za Sv. Peter na Krasu; Gabrijela Jereb za Čermošnice; Julija Jonke za deško šolo v Kočevju; Amalija Oblak za Trebelno; Albina Praprotnik za Črnomelj; Ivana Prešern za Slavino; Marija Tomec za sv. Križ. — Premesčeni so nadučitelji: Viljem Gebauer iz Šmarjete v Šmihel pri Novem mestu; Karol Javoršek iz Košane kot učitelj na nemško mestno deško šolo v Ljubljani; Mihael Kabaj iz Hotederšice v Begunje pri Cirknici; Srečko Nagu iz Vač v Orehovicah v novomeškem okraju; Jakob Pretnar iz Radeč kot učitelj na I. mestno deško ljudsko šolo v Ljubljani in Anton Sonec iz Preske v Železniku; — učitelji: Ivan Žen iz Starega trga pri Črnomlju v Sotesko in Mihael Poklukar iz Hotiča k sv. Jakobu ob Savi; — učiteljice: Marija Benedek iz Rovt na Planino pri Logatcu; Ljudmila Bukovic iz Postojne v Ubelsko; Ivana Nagu iz Vač v Orehovicah in Albina Šark iz Novega mesta na slovensko mestno deklisko šolo v Ljubljani. — Stalno sta bila vpokojena nadučitelja: Josip Maier na III. mestni deški šoli v Ljubljani in Valentin Pin v Predoslju. — Učitelj veronauka na II. državni gimnaziji v Ljubljani dr. Gregor Pečjak in prvi gimnazijski učitelj v Kranju dr. Josip Debeve sta imenovana profesorjema. — V tej seji se je nadalje sklepalo o dopolnjenju več učnih mest na ljubljanskem učiteljskem, o prošnji za pol-dnevni pouk v Dragatušu, o obisku šolskih maš po učencih v Ljubljani, o slabem vremenu, o učenem času na ponavljalni šoli v St. Vidu nad Ljubljano, o ekskurendnem pouku v Podkrajju, o šolskih zamudah v Kočevju in o prošnji prebivalcev v Oklu za vsolanje v šolo pri sv. Trojici. Omeni se še, da je deželni šolski svet dovolil, da smejo Uršulinke otvoriti svojo zasebno šolo v Mekinah pri Kamniku.

Važna razsodba za učiteljstvo ljudskih šol. Dosedaj se je tolmačil § 40. drž. ljudskošolskega zakona tako, da izpričevalo usposobljenosti za meščanske šole zastari, ako dotična oseba tri leta ne deluje na kaki javni šoli. V tem slučaju se je od takih učiteljskih oseb zahtevala obnovev usposobne izkušnje, ako so hotele biti iznova stalno nameščene. Najnovejša razsodba naučnega ministra pa pravi, da usposobno izpričevalo učiteljstva sploh ne more izgubiti svoje veljave. Štajerski deželni šolski svet namreč ni hotel neki učiteljici izplačati prvotne plače 1400 K, ker je službovanje pretrgala, temveč ji je dovolil le 849 K remuneracije kot supletinji. Na pritožbo je naučno ministerstvo razsodilo, da se ji mora dati prvotna plača po § 9., odstavek 2. zakona z dne 19. septembra 1899. V utemeljevanju pravi: Odlok c. kr. deželnega šolskega sveta, da je usposobno izpričevalo pritožiteljice izgubilo veljavo, je v § 40. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869, katere določba se nanaša samo na učiteljske kandidate, ki se potezajo za definitivno službo, neutemeljen. Ta razsodba bo marsikateremu učitelju in učiteljici dobrodošla.

Velikodušen dar. Gospa Josipina Hotschevarjeva je izročila okrajnemu šolskemu svetu v Krškem znesek 60.000 K v svrhu, da se svoječasnó izpopolni meščanska šola v Krškem v štirirazrednico. Plemenita gospa je nadalje še darovala 15.000 K za popravo poslopja meščanske šole in 4000 K za stavbo novega šolskega poslopja v Cerkljah pri Krškem.

*) O tem vprašanju prosimo natančnega poročila!

**) Popolnoma prav in vredno posnemanja!

Uredn.

Uredn.

Čudno ravnanje vlade pri nameščanju učiteljskih oseb na ljubljanski gimnaziji je zbudilo opravičeno ogorčenje v vseh slovenskih krogih. Profesor dr. Gratzy je bil premeščen iz Ljubljane na Dunaj. Njegovo mesto je popolnila vlada, ne da bi se bila služba razpisala, ne da bi deželni šolski svet kaj vedel o tem. Ako še pripomnimo, da je novonameščen profesor Nemec, potem je vsa stvar popolnoma umljiva, zakaj ako bi se bila služba razpisala, bi jo morebiti dobil kak Slovenec, in to bi bilo seveda „krivično“. Res, lepe razmere so se pojavile v zadnjem času na Kranjskem!

Zakon za izboljšanje učiteljskih plač, ki je bil sprejet v goriškem deželnem zboru dne 4. januarja t. l., ni bil niti predložen v najvišje potrjenje, ampak ga je naučno ministrstvo kar vrnilo tržaškemu namestništvu, da ga vrne goriškemu deželnemu odboru. Treba bo torej zopet obravnavati vso stvar, ki ima zatorej še dolgo pot do pravične rešitve. Naši goriški tovariši pa seveda še dolgo lahko čakajo nanjo!

Učitelji — kje ste? Na Kranjskem je še vedno pet učiteljskih mest praznih, a kompetenta ni nobenega! To so v resnici lepe razmere!

Deželni zbor kranjski začne svoje zasedanje dne 22. t. m. Kranjsko učiteljstvo pričakuje z vso gotovostjo, da ne zabije nanj naši deželni poslanci, temveč da vzamejo nemudoma regulacijo naših plač v roke. Naša beda je prikipela že tako visoko, da ne moremo nič več vzdržati!

Iz Krapine nam piše prijatelj: Pred nekaterimi meseci ne bi bil nihče mislil, da se bo naš trg v kratkem času toliko izpremenil. Poprej grobna tišina, sedaj vse mrgoli tujcev, ki so sem prišli, da se zdravijo ali okrepé oslabele ude. Največ je Hrvatov, potem so tu tudi Slovenci, osobito iz sosedne Štirsk, ali imamo tudi Nemce, Madjarov, Srbov, Bolgarov in Poljakov. Čehi so odpotovali pred kratkim. Vsak je zadovoljen in vesel. Dne 7. t. m. se je začelo zdravljenje z grozdem, ki je že zrelo in ga imamo vrlo veliko. Seveda se spaja to zdravljenje s porabo vode. Prihodnji teden se bodo začele zidati vile; za sedaj jih nameravajo zgraditi 20, in sicer izključno ljudje, ki so se tukaj zdravili. Tudi dve gostilnici (vsaka po 50 sob) bodo zidali in prilično mnogo privatnih hiš, da bo mesta za vsakogar. Ravnatelj Okič je jako priljubljen. Naše goste veseli, da z vsakim govori v njegovem maternem jeziku. Zdravišče je odprto vse leto. Za zimo se je oglasilo že sedaj precej gostov. I. I.

Učiteljski strokovni tečaji na Grmu pri Novem mestu so določeni za dobo od 5. do 12. vinotoka t. l. Predmet teh kurzov bo pouk o umnem kletarstvu. Udeležje se ga lahko ljudskošolski učitelji, ki se pa morajo prej zgledati.

Službo menja s kako kolegino, učitelja v lepem trgu na Spod. Štajerskem, II. plačilni razred, 4 razredna šola, novo šolsko poslopje, prosto lepo stanovanje, 1 uro od železniške postaje, blizu večjega mesta. Zahteva se tudi II. plačilni razred, prosto stanovanje, blizu kakšne železniške postaje na Štajerskem. — Naslov pri uredništvu.

Grof Lev Nikolajevič Tolstoj, ta veliki mislec in pisatelj, je praznoval dne 28. pret. m. petinsedemdesetletnico svojega rojstva. V popolni duševni in telesni čilosti piše sedaj novelo „Hodži Murat“. Pred nekaj dnevi je končal filozofično razpravo „O krščanskem delovanju“.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 3826.

Kranjsko.

Na petrazredni c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji je stalno popolniti mesto učitelja ali učiteljice z dohodki IV. plačilnega razreda idrijskega učnega osebja, t. j. z letno plačo 1000 kron, aktivitetno doklado letnih 200 kron in s pravico do 6 petletnic po 100 kron.

Prosilci naj lastnorочно pisane prošnje z dokazom učno sposobnosti za ljudske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom predpisanim

službenim potom do 1. oktobra 1903 pri podpisnem c. kr. rudniškem ravnateljstvu vložijo.

(V glasbi izbežbani in sicer enako kvalifikovani prosilci imajo prednost.)

C. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji, dne 7. septembra 1903.

Št. 1873.

Na enorazrednici na Colu je učno mesto stalno popolniti.

Prošnje je vlagati semkaj do dne 16. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 15. septembra 1903.

Št. 1357.

Na štiri razrednici v Gor. Logatcu je mesto učitelja stalno popolniti.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 16. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet Logatcu, dne 15. septembra 1903.

Št. 1355.

Na dvorazrednici v Hotederšici je popolniti izpraznjeno nadučiteljsko mesto.

Prošnje je vlagati semkaj do dne 16. oktobra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 15. septembra 1903.

Naznanilo!

Povodom začetka šolskega leta usojam se, priporočiti sl. učiteljstvu in krajnim šolskim svetom svojo veliko zalogo

šolskih potrebščin, zvezkov in šolskih knjig za ljudske šole

zlasti priporočam v nabavo:

Nastenske table za Črničovo računico I. del. 25 nalepljenih tabel, stanejo 9 K.

Dimnik, Avstrijska zgodovina za ljudske šole, mehko vez. K 2, v platnu vez. K 2-30, po pošti 20 h več.

Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“, sestavil A. Črnič. Cena K 1-20, po pošti K 1-30.

Dnevnik za ljudske učitelje m. 4°, 100 listov vez. v platnu K 1-20, po pošti 20 vin. več.

Zagotavlja se točna in solidna postrežba.

Z odličnim spoštovanjem

Jernej Bahovec

trgovina papirja in šolskih potrebščin v Ljubljani.

Ravnokar je izšel in se dobiva v tiskarni R. Šeber v Postojni

Ročni zapisnik

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem in Primorskem

in z osebnim staležem kranjskega ljudsko šolskega učiteljstva za šolsko leto 1903/1904.

X. LETNIK.

Sestavil **Štefan Primožič**, vodja kranjskega ustanovnega zavoda za gluhe in slipe v Ljubljani.

Cena: za 75 učencev kron 1-40, za 100 učencev 1-50, za 125 učencev kron 1-60, za 150 učencev kron 1-70 itd. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje.

Dobivajo se tam tudi vse **uradne šolske tiskovine.**

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovoliijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Frančišek Črntagaj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.